

TA'LIM MUASSASALARIDA STRATEGIK MENEJMENTNI TAKOMILLASHTIRISH

Obidova Feruza Yaxyoyevna

obidova.feruza@bk.ru

Jizzax politexnika instituti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası dotsenti

Eshqulova Aziza

Jizzax politexnika instituti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta'lim muassasalarida strategik menejmentni takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Ta'lim tizimida strategik rejalashtirish, innovatsion boshqaruv, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda inson kapitalini rivojlantirishning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim muassasalari faoliyati samaradorligini oshirishga qaratilgan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar va amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit soʻzlar: strategik menejment, ta'lim muassasasi, strategik rejalashtirish, innovatsion boshqaruv, raqamli ta'lim, inson kapitali, boshqaruv samaradorligi, ta'lim sifati, transformatsiya, menejment.

Kirish

Bugungi globallashtirish va raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishlaridan biriga aylanmoqda. Zamonaviy mehnat bozori yuqori malakali, kreativ va innovatsion fikrlaydigan mutaxassislarni talab qilmoqda. Shu sababli ta'lim muassasalari faoliyatini an'anaviy boshqaruv tamoyillari asosida emas, balki uzoq muddatli rivojlanishni ta'minlaydigan strategik menejment yondashuvlari asosida tashkil etish zarurati ortib bormoqda.

Strategik menejment ta'lim muassasasining ichki imkoniyatlari va tashqi muhit omillarini hisobga olgan holda istiqboldagi maqsadlarni belgilash, ularga erishish yoʻllarini ishlab chiqish hamda resurslardan samarali foydalanishni ta'minlovchi boshqaruv tizimidir.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini xalqaro standartlarga mos ravishda rivojlantirish, oliy ta'lim qamrovini kengaytirish, ta'lim sifatini oshirish va raqamli texnologiyalarni joriy etish boʻyicha amalga oshirilayotgan islohotlar strategik menejmentni takomillashtirish masalasining dolzarbligini yanada oshirmoqda.

Mavzuga oid ilmiy qarashlar tahlili

Strategik menejment nazariyasining rivojlanishiga M. Porter, H. Mintzberg, I. Ansoff, P. Drucker, S. Robbins kabi olimlar katta hissa qoʻshgan. Ularning ilmiy tadqiqotlarida

tashkilotning uzoq muddatli rivojlanishi, raqobat ustunliklarini shakllantirish hamda samarali boshqaruv mexanizmlarini yaratish masalalari keng yoritilgan.

Ta'lim menejmenti sohasidagi zamonaviy tadqiqotlarda esa strategik rejalashtirish, sifat menejmenti, innovatsion faoliyat va raqamli transformatsiya masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, ta'lim muassasasining raqobatbardoshligini ta'minlashda boshqaruvning moslashuvchanligi, ochiqligi va innovatsion yondashuvlari muhim omil sifatida qaralmoqda.

Mahalliy olimlar tomonidan ham ta'lim tizimida boshqaruvni takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish va zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda.

Ta'lim muassasalarida strategik menejmentning ahamiyati

Ta'lim muassasasining muvaffaqiyatli faoliyati ko'p jihatdan uning strategik rivojlanish dasturiga bog'liq. Strategik menejment quyidagi vazifalarni bajarishga xizmat qiladi:

- ta'lim muassasasining uzoq muddatli maqsadlarini belgilash;
- tashqi va ichki muhitni tahlil qilish;
- resurslardan samarali foydalanish;
- ta'lim sifatini oshirish;
- innovatsion texnologiyalarni joriy etish;
- professor-o'qituvchilar salohiyatini rivojlantirish;
- xalqaro hamkorlikni kengaytirish.

Strategik boshqaruvning to'g'ri yo'lga qo'yilishi ta'lim xizmatlari sifatini oshirish, bitiruvchilarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini ta'minlash va ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ta'lim muassasalarida strategik menejmentni takomillashtirish yo'nalishlari

Bugungi kunda ta'lim muassasalarida strategik menejmentni rivojlantirish quyidagi yo'nalishlarda amalga oshirilishi maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Strategik rejalashtirish tizimini takomillashtirish

Har bir ta'lim muassasasi o'zining rivojlanish strategiyasini mehnat bozori talablari, demografik o'zgarishlar va xalqaro ta'lim tendensiyalarini inobatga olgan holda ishlab chiqishi zarur.

Raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish

Elektron hujjat aylanishi, Learning Management System (LMS), sun'iy intellektga asoslangan tahliliy platformalar va Big Data texnologiyalaridan foydalanish boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Inson kapitalini rivojlantirish

Professor-o'qituvchilar va boshqaruv xodimlarining malakasini muntazam oshirish, xorijiy tajribalarni o'rganish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish strategik rivojlanishning muhim omillaridan biridir.

Sifat menejmenti tizimini rivojlantirish

Ta'lim sifatini ichki va tashqi baholash mexanizmlarini takomillashtirish, xalqaro akkreditatsiya tizimlarini joriy etish hamda talabalarning fikr-mulohazalarini hisobga olish boshqaruv sifatini oshiradi.

Moliyaviy mustaqillikni kengaytirish

Grantlar, xalqaro loyihalar, xo'jalik shartnomalari va innovatsion faoliyatdan olinadigan qo'shimcha mablag'lar ta'lim muassasalarining strategik rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Ta'lim tizimida strategik menejmentning zamonaviy muammolari

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda ta'lim muassasalarida strategik menejmentni samarali amalga oshirish jarayonida bir qator tizimli va tashkiliy muammolar saqlanib qolmoqda. Ushbu muammolar ta'lim tizimining uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini to'liq amalga oshirishga to'sqinlik qilmoqda.

Birinchidan, ta'lim muassasalarida uzoq muddatli strategik rejalashtirish tizimi yetarli darajada shakllanmagan. Ko'plab muassasalarda strategik hujjatlar qisqa muddatli maqsadlarga yo'naltirilgan bo'lib, global ta'lim tendensiyalari, mehnat bozori ehtiyojlari va raqamli transformatsiya jarayonlari yetarlicha inobatga olinmaydi.

Ikkinchidan, boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonida zamonaviy analitik vositalardan foydalanish darajasi past. Ma'lumotlarga asoslangan (data-driven decision making) yondashuv to'liq joriy etilmaganligi sababli, ko'plab qarorlar subyektiv baholash va an'anaviy usullarga asoslanib qabul qilinmoqda.

Uchinchidan, ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish bo'yicha infratuzilma hali to'liq shakllanmagan. Elektron ta'lim platformalari, integratsiyalashgan boshqaruv tizimlari hamda sun'iy intellektga asoslangan tahlil vositalarining yetarli darajada qo'llanilmasligi strategik boshqaruv samaradorligini pasaytirmoqda.

To'rtinchidan, kadrlarning strategik menejment, raqamli boshqaruv va innovatsion yondashuvlar bo'yicha kasbiy kompetensiyalari yetarli emas. Bu esa zamonaviy boshqaruv modellarini joriy etishda asosiy to'siqlardan biri bo'lib qolmoqda.

Beshinchidan, ta'lim muassasalarining moliyaviy resurslari cheklanganligi strategik rejalarning to'liq amalga oshirilishini qiyinlashtiradi. Xususan, infratuzilmani modernizatsiya qilish, raqamli platformalarni joriy etish va kadrlar salohiyatini oshirish uchun qo'shimcha moliyaviy mablag'lar zarur bo'ladi.

Mazkur muammolarni kompleks hal etish ta'lim tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlash, uning raqobatbardoshligini oshirish hamda xalqaro ta'lim makoniga integratsiyalashuvini tezlashtirishga xizmat qiladi.

Taklif va tavsiyalar

O'tkazilgan tahlillar asosida ta'lim muassasalarida strategik menejment tizimini takomillashtirish bo'yicha quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish mumkin. Bunda quyidagi takliflarni berib o'tishni joiz deb topdim:

- ta'lim muassasalarida 5–10 yillik istiqbolga mo'ljallangan strategik rivojlanish dasturlarini ishlab chiqish va ularni bosqichma-bosqich amalga oshirish mexanizmlarini joriy etish zarur. Bu muassasalarning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.
- boshqaruv jarayonlarida KPI (Key Performance Indicators) tizimini keng joriy etish lozim. Bu orqali ta'lim sifati, o'qituvchilar samaradorligi, talabalarning akademik natijalari va moliyaviy ko'rsatkichlarni aniq baholash imkoniyati yaratiladi.
- sun'iy intellekt, Big Data va biznes-analitika texnologiyalariga asoslangan qaror qabul qilish tizimlarini rivojlantirish zarur. Bu yondashuv strategik boshqaruvda aniqlik va tezkorlikni oshiradi hamda resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi.
- professor-o'qituvchilar va boshqaruv xodimlari uchun strategik menejment, raqamli boshqaruv va innovatsion pedagogika bo'yicha muntazam malaka oshirish dasturlarini tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bu inson kapitalining sifatini oshiradi.
- xalqaro universitetlar bilan hamkorlikni kengaytirish, qo'shma ta'lim dasturlarini rivojlantirish hamda akademik mobillik dasturlarini kuchaytirish orqali ta'lim tizimining global integratsiyasini ta'minlash mumkin.
- ta'lim sifatini baholashning raqamli monitoring tizimini yaratish lozim. Ushbu tizim real vaqt rejimida ta'lim jarayonini kuzatish, tahlil qilish va boshqaruv qarorlarini asoslash imkonini beradi.

Umuman olganda, mazkur taklif va tavsiyalarni amaliyotga joriy etish ta'lim muassasalarida strategik menejment samaradorligini sezilarli darajada oshiradi hamda ta'lim tizimining zamonaviy talablar asosida rivojlanishini ta'minlaydi.

Xulosa shuki, ta'lim muassasalarida strategik menejmentni takomillashtirish ta'lim sifati va boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy raqamli texnologiyalarni boshqaruv tizimiga integratsiyalash, inson kapitalini rivojlantirish va innovatsion boshqaruv mexanizmlarini joriy etish ta'lim muassasalarining xalqaro raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Shu bois, strategik menejment tamoyillarini ta'lim tizimida keng qo'llash, boshqaruvning zamonaviy modellarini rivojlantirish hamda raqamli transformatsiyani jadallashtirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomalari (2020–2025 yillar). – Toshkent.
3. Ansoff H.I. *Corporate Strategy*. – New York: McGraw-Hill, 2017.
4. Porter M.E. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. – New York: Free Press, 2008.
5. Mintzberg H. *The Rise and Fall of Strategic Planning*. – New York: Free Press, 2013.
6. Drucker P.F. *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. – New York: Harper Business, 2007.
7. Robbins S.P., Coulter M. *Management*. 15th Edition. – Pearson Education, 2021.
8. Obidova, F. Y. (2024). JAMIYATDA IJTIMOIIY VA IQTISODIY BARQARORLIKNI TA’MINLASHDA OLIYGOH BITIRUVCHILARINING TUTGAN O’RNI. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(4), 141-146.
9. Yahyoyevna, O. F. (2024, February). IQTISODIY BARQARORLIKNI TEJAMKORLIK OMILLARI TA’SIRIDA TA’MINLASH MUAMMOLARI. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (Vol. 1, No. 2, pp. 136-144).
10. Обидова, Ф. Я. (2023). Управление системой качества на предприятиях. *Экономика и социум*, (11 (114)-1), 929-932.
11. Yahyoyevna, O. F. (2024, October). SUSTAINABILITY AND MANAGEMENT: HOW COMPANIES CAN INTEGRATE SUSTAINABILITY INTO THEIR STRATEGY. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (Vol. 1, No. 10, pp. 194-199).
12. Turumova, D. A., & o‘g‘li Tolibboyev, Q. G. (2023). AUDITORLIK FAOLIYATIDA TANLAB TEKSHIRISHNING MOHIYATI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(6), 234-240.
13. Obidova, F. Y. (2024). JAMIYATDA IJTIMOIIY VA IQTISODIY BARQARORLIKNI TA’MINLASHDA OLIYGOH BITIRUVCHILARINING TUTGAN O’RNI. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(4), 141-146.

14. Yahyoyevna, O. F., & Tatulovna, Z. M. (2024). MECHANISM OF ORGANIZING FINANCIAL MANAGEMENT IN ENTERPRISES. *Miasto Przyszłości*, 47, 866-872.
15. Turumova, D. A. (2023). O ‘ZBEKISTONDA ICHKI NAZORAT TIZIMI–AUDITORLIK TEKSHIRUVI JARAYONINING ASOSIY ELEMENTI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(4), 608-612.
16. Turumova, D., & Rayimkulov, A. (2024). THE NEED FOR MODERN TECHNOLOGIES IN ACCOUNTING AND AUDITING. *Technical science research in Uzbekistan*, 2(7), 284-287